

Νίκος ΘΕΜΕΛΗΣ Η τριλογία

Η Αναζήτηση / Η Ανατροπή
/ Η Αναλαμπή

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ανατρέχοντας:
Σημείωμα του Νίκου Θέμελη
ΣΕΛ. 7

Η Αναζήτηση
ΣΕΛ. 15

Η Ανατροπή
ΣΕΛ. 337

Η Αναλαμπή
ΣΕΛ. 765

Έγραψαν για τον Νίκο Θέμελη και τα βιβλία του
ΣΕΛ. 1383

Ανατρέχοντας

Συχνά με ρωτούν πώς άρχισα να γράφω στα πενήντα μου και μάλιστα ξεκινώντας με μία τριλογία. Άρχισα να γράφω φιλοδοξώντας να σκαρώσω ένα διήγημα, ένα παραμύθι, που θα το έστελνα στους φίλους μου τα Χριστούγεννα μαζί με τις ευχές μου. Εύκολα γεννήθηκε η πρώτη αφήγηση της *Αναζήτησης*. Ανακάλυψα τότε την έκπληξη της έμπνευσης, τη μαγεία της μυθοπλασίας, τη γοητεία της γραφής, οι οποίες και με συνεπήραν. Η πρώτη αφήγηση έφερε τη δεύτερη. Μετά την τρίτη άρχισα να διαισθάνομαι ότι θα μπορούσα να καταλήξω σε μια μεγαλύτερη ενότητα, ίσως σε ένα μυθιστόρημα. Με τον ίδιο τρόπο γράφτηκε το δεύτερο. Έτσι οδηγήθηκα τελικά στην τριλογία. Δεν προηγήθηκε κάποιο μακρόπνοο σχέδιο, γιατί ποτέ δεν ήμουν –κι ούτε είμαι– σίγουρος ότι μπορώ πάντα να γράφω κι αυτό που γράφω να μου αρέσει, αρκεί και μόνο να το θέλω.

Από τη δωδεκάχρονη εμπειρία μου τόσο κατά το ξετύλιγμά της όσο και κοιτώντας αναδρομικά τον τρόπο της δουλειάς μου, μπορώ να καταθέσω κάποια συμπεράσματα.

Επιλέγω το στήσιμο της μυθιστορίας σ' έναν συγκεκριμένο κι όχι τυχαίο τόπο, χρόνο και κοινωνικό περιβάλλον –κατά κανόνα αστικό–, μέσα στο οποίο εξελίσσεται η πλοκή και με το οποίο συνομιλούν ή και αναμετριοούνται ήρωες και ηρωίδες. Συγχρόνως με απασχολεί η επικοινωνία του μικρόκοσμού τους με τον μακρόκοσμο, με την εξέλιξη της κοινωνίας ιδωμένη σε ευρύτερους ομόκεντρους κύκλους, και αντίστροφα η αντανάκλασή τους στον δικό τους. Ακόμα και στο μυθιστόρημά μου *Μια ζωή, δυο ζωές* που εξελίσσεται στο σήμερα, δεν ξεφεύγω από αυτήν την προτίμησή μου.

Όμως κατά κανόνα γράφω ιστορικό μυθιστόρημα, δηλαδή αυτό που διαδραματίζεται σε μια εποχή διαφορετική εκείνης του συγγραφέα και την οποία τη χαρακτηρίζει τουλάχιστον ένα ουσιώδες γνώρισμα διακριτό από τη δική του, ώστε να δημιουργείται ιστορική συνείδηση για την ενότητα και την ολοκλήρωσή της. Αυτό το τελευταίο είναι ιδιαίτερα χρήσιμο για την οριοθέτηση του παρόντος απέναντι στο παρελθόν και την προσπάθεια περιοδολόγησής τους, πράγμα όχι πάντα αυτονόητο. Για παράδειγμα, ποια είναι η τομή ανάμεσα στο σήμερα και το χτες της ελληνικής πραγματικότητας; Το τέλος του Β' Παγκόσμιου πολέμου και η απελευθέρωση; Ο εμφύλιος πόλεμος; Η μεταπολίτευση; Η μεταπολίτευση ολοκληρώθηκε με την ένταξη της Ελλάδας στην ΕΟΚ, στην ΟΝΕ ή διαρκεί ακόμη; Η νέα πραγματικότητα της παγκοσμιοποίησης και της επανάστασης των τεχνολογιών πότε αρχίζει;

Στα πρώτα μυθιστορήματά μου αφηγούμαι την ιστορία τεσσάρων οικογενειών καλύπτοντας ένα χρονικό τόξο από τα τέλη του 18ου αιώνα μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του '30. Τόπος: Ο ελληνόφωνος χώρος της διασποράς από την Κεντρική Ευρώπη μέχρι τη Μαύρη Θάλασσα, οι ακμαίες πόλεις της οθωμανικής αυτοκρατορίας, τα αστικά κέντρα της ελεύθερης Ελλάδας. Κοινωνική ταυτότητα: Πρόσωπα, που είτε αποφεύγουν τις προκλήσεις των καιρών είτε ανταποκρίνονται σ' αυτές, είναι φορείς ιδεών που άλλοτε προμηνούν την ανάδυση της αστικής τάξης κι άλλοτε την εκφράζουν. Δεν είναι επώνυμες προσωπικότητες της Ιστορίας ή πρόσωπα του κινούνται στον περίγυρό τους, αλλά οι ανώνυμοι άνθρωποι που με τη μικρή ή μεγάλη τους κοινωνία μετέχουν ή συμβάλλουν στο τρέξιμο της Ιστορίας. Πολλοί βάζουν στοιχήματα ζωής, ανιχνεύουν και διαμορφώνουν την προσωπικότητά τους συχνά σε αντίρροπες συνθήκες με τα προτάγματα του αστικού πολιτισμού. Ανάλογο είναι το στίγμα και του μυθιστορηματός μου *Οι αλήθειες των άλλων* που φτάνει όμως μέχρι τη δεκαετία του '60. Ένας κόσμος αστών μάλλον παραμελημένος από την επίσημη παιδεία που μας δόθηκε επί δεκαετίες, ως προς τη συμβολή του στη διαμόρφωση της σύγχρονης ελληνικής πραγματικότητας.

Σε απόσταση από τον τρόπο της δουλειάς μου είναι η αντίληψη που συρρικνώνει ενίοτε μέχρι αφανισμού τη λειτουργία της επινόησης και συγκεντρώνεται στην απόδοση με αφηγηματικό τρόπο ενός ιστορικού υλικού που είναι αρχειοθετημένο και τεκμηριωμένο – που η μαστοριά επικεντρώνεται στη λογοτεχνική συναρμολόγηση του υπάρχοντος και μόνο. Όπως επίσης δεν έχω δουλέψει μέχρι στιγμής ιστορικό υλικό που βρίσκεται στο απώτερο παρελθόν και κινείται σχεδόν στα όρια μιας μυθικής εποχής, και πάντως με τον ένα ή τον άλλο τρόπο ολοκληρωμένης και ξεπερασμένης. Σκέφτομαι για παράδειγμα δύο αριστουργήματα του είδους, την *Πάπισσα Ιωάννα* του Ροΐδη και την *Πριγκιπέσσα Ιζαμπώ* του Τερζάκη.

Με θέλγει όχι απλώς η προσφυγή στην Ιστορία, αλλά ισοδύναμα η προσφυγή και σε εκείνη που δίπλα στην καθιερωμένη εκδοχή της χαρακτηρίστηκε από τον Michel de Certeau ως το «καταπιεσμένο άλλο πρόσωπο της Ιστορίας», και στο οποίο εντάσσει γεγονότα που αγνοήθηκαν ή υποεκτιμήθηκαν, συνειδητά ή συγκυριακά αποσιωπήθηκαν από την καταγραφή των ακαδημαϊκών ιστοριογράφων και τη συγκρότηση της δικής τους εκδοχής της Ιστορίας. Άλλωστε και αυτή η ακαδημαϊκή ιστοριογραφία κάνει τις επιλογές της εξυπηρετώντας πολιτικές, εθνικές, ιδεολογικές ή εκπαιδευτικές σκοπιμότητες, προβάλλοντας κατά περίπτωση τις δικές της προσεγγίσεις για τα αίτια, τα κίνητρα, τους συντελεστές, τις πραγματικές συνθήκες, τα νοήματα και τις επιπτώσεις των συμβάντων.

Αφετηρία πάντα αποτελεί μία επιλογή που δεν επιτάσσει ούτε είναι εντεταλμένη και αφορά το φανταστικό υλικό που επινοώ και το ιστορικό απόθεμα που έχω στη διάθεσή μου ή που βρίσκω ενδιαφέρον να το ψάξω κι άλλο. Επιδίωξή μου είναι να αναστήσω μια εποχή και ιδιαίτερα τον πολιτισμό της επιλέγοντας πτυχές

της, ιστορικό και πραγματολογικό υλικό, καθώς και τον τρόπο προσέγγισής τους, αλλά πάντα σε συνάρτηση με τον μύθο και την πλοκή που θέλω να υπηρετήσω. Και μάλιστα υπό τους περιορισμούς μιας μυθιστορηματικής οικονομίας και όχι με την κατάθεση των πάντων όσων έχουν προκύψει από τις πηγές της Ιστορίας.

Έτσι, με απασχολεί ανά κεφάλαιο, αλλά και μετά την ολοκλήρωση της προσπάθειάς μου, η συνάντηση της μυθιστορίας με την Ιστορία. Η δημιουργική σύγκρουση της δικαιωματικής αυτονομίας του συγγραφέα με την ιστορική ύλη που έχει μπροστά του, η δοσολογία και η εναλλαγή τους στο προσκήνιο, η σμίλευσή τους σε μια ενότητα. Η πρώτη να μην επισκιάζεται από τη δεύτερη, ακόμα κι όταν η δεύτερη επηρεάζει τρόπους σκέψης, συμπεριφορές και αποφάσεις των ηρώων. Πώς γίνονται άλλοτε οι ήρωες και οι μικρόκοσμοί τους και άλλοτε η Ιστορία δραματοουργοί εντάσεων, συγκρούσεων, περιπετειών ή δραματικών εξελίξεων. Συνοψίζοντας: Πώς επιτυγχάνω το επινοημένο της μυθιστορίας να στέκεται στα πόδια του και με επιστημονικά κριτήρια και πώς το ιστορικό υλικό να μεταγγίζεται δημιουργικά σε ιστορική αφήγηση.

Έγνοια μου παραμένει πάντα το μυθιστόρημα κι όχι να διδάξω Ιστορία. Έστω και αν με την αφήγηση ενός παρελθόντος αναδύεται αναπόφευκτα ένα άλλο πρόσωπο της Ιστορίας και το οποίο κατ' επέκταση, πάλι αναπόφευκτα, γίνεται όχημα γνώσης, παιδείας και ιδεολογίας.

Εκ του αποτελέσματος έχω συχνά την αίσθηση ότι με τα μέσα της δημιουργικής αυτονομίας και των μετασχηματιστικών λειτουργιών της που έχει στη διάθεσή του κάθε συγγραφέας προσδίδω επικαιρότητα στο παρελθόν και ιστορικότητα στο παρόν μας. Κεντρικό ζήτημα παραμένει πάντα το πώς στέκεται ο συγγραφέας απέναντι στο υλικό του. Όμως η απάντηση νομίζω ότι εξαρτάται και από το πρόκριμα του ερεθίσματος, της επιλογής, της σύλληψης και της κατάκτησής του. Είναι το πρόκριμα που θα μπορούσε κανείς να ονοματίσει έμπνευση, είτε στο αρχικό, θολό γενεσιουργικό στάδιό της, είτε στη συνέχεια κατά την ανάπτυξη και το ξετύλιγμα της δουλειάς του.

Μου είναι δύσκολο να ανιχνεύσω και να περιγράψω πώς γίνεται η πρώτη σύλληψη της ιδέας της μυθιστορίας και του ακόμη αδόουλετου υλικού που θα την εκφράσει. Είναι μια χαλαρή διαδικασία αναζήτησης από τα κάθε λογής αποθέματά μου, από ερεθίσματα που παίρνω από τον στενό ή ευρύτερο περίγυρό μου, από ιδέες που διαχρονικά με ακολουθούνε στη ζωή μου. Περιπλανιέμαι, ζυμώνομαι, φεύγω και επανέρχομαι, ώσπου κάποια στιγμή αβίαστα ως μια αναλαμπή μικρής κοσμογονίας προκύπτει αυτό που αποκαλούμε ίσως έμπνευση. Το στάδιο της σύλληψης είναι διακριτό από το στάδιο της μεταφοράς στο χαρτί, όμως και σε αυτό πραγματώνονται μικρότερες αναπάντεχες συχνά συλλήψεις. Το σχέδιο του μυθιστορήματος όσο και αν δουλευτεί ποτέ δεν ολοκληρώνεται προτού αρχίσει η διαδικασία της γραφής του.

Κάθε φορά, αναπόσπαστο στοιχείο της είναι μια φέρουσα ιδέα, που ανα-

δεικνύεται με κυμαινόμενες εντάσεις σε κινητήρια δύναμη της μυθοπλασίας. Για παράδειγμα, η έννοια της αναζήτησης, της ανατροπής ή της αναλαμπής κ.ο.κ. Στη φέρουσα ιδέα ενυπάρχει και στη συνέχεια πλέκεται γύρω από αυτήν ένα αξιακό φορτίο, έτσι όπως το συνέλαβε ο Goethe και το οποίο παρά τις αναθεωρήσεις και μεταπλάσεις του στην εξέλιξη της μυθιστοριογραφίας συνέχισε, νομίζω, να διατρέχει και το σύγχρονο μυθιστόρημα. Επιδίωξή μου είναι συγχρόνως δύο στόχοι – και δεν πρωτοτυπώ σε σχέση με τους μεγάλους δασκάλους του μυθιστορήματος: Να αναπαραστήσω με όση μεγαλύτερη αληθοφάνεια έναν παρελθόντα κόσμο, αλλά να μην αρκεστώ να γίνω απλώς φωτογράφος του παραθέτοντας εικόνες. Συγχρόνως φιλοδοξώ να τον επανακτήσω σε μία καινούργια ενόπτια με τα μέσα που έχει κάθε δημιουργός στη διάθεσή του.

Κάποια ζητήματα επανέρχονται συχνά και φωτίζονται με παραλλαγές ανάλογα με την εποχή και τους τόπους στους οποίους εκτυλίσσονται: η σύγκρουση προοδευτικών και συντηρητικών αντιλήψεων, όπως οι ιδέες του Διαφωτισμού και οι κρατούσες αντιλήψεις στην εποχή των αυτοκρατοριών του Σουλτάνου, του Τσάρου, των Αψβούργων· η ανάγκη αυτογνωσίας και αυτοπροσδιορισμού των ηρώων στη διαμόρφωση της προσωπικότητάς τους και στην επιλογή των δρόμων της ζωής τους, η ιδέα της ανοχής και του σεβασμού απέναντι στη διαφορετικότητα του διπλανού, του άλλου.

Άλλοτε πάλι πρόκειται για κάποιες διαχρονικές αξίες, όπως η ελευθερία, η δικαιοσύνη, η παιδεία. Κάποιες λιγότερο εμφανείς ιδέες αναδεικνύονται επίσης στη δουλειά μου: η κινητικότητα των κοινωνιών, η διακινδύνευση, η συντροφικότητα, η ανάγκη της προσωπικής ολοκλήρωσης και μέσα από αυτήν η κατάκτηση μιας εσωτερικής ισορροπίας, η σχέση με το φυσικό περιβάλλον.

Όλος αυτός ο κόσμος των ιδεών και των αξιών που εμποτίζει τη μυθιστορία και συνδράμει στη διαμόρφωση της πλοκής της αναδεικνύει ένα κεντρικό θέμα που επανέρχεται κάθε τόσο και διατρέχει τα μυθιστορήματά μου. Το ζήτημα της ταυτότητας των ηρώων και των συλλογικών ταυτοτήτων μικρών ή μεγάλων κοινωνιών στις οποίες δρουν ή απλώς ανήκουν. Το θέμα αυτό με θέλγει για την πολυπλοκότητα και πολυμορφία του στην πολυκύμαντη ιστορία του ελληνισμού, αλλά και για τις διαδικασίες αναστοχασμού και αυτογνωσίας που μπορεί να ενεργοποιήσει στον σύγχρονο αναγνώστη.

Οι ήρωες πλάθονται μέσα από τις αναζητήσεις τους, τα προσωπικά βιώματα ή τα γυρίσματα της Ιστορίας. Με τις αντιλήψεις τους, τις αγωνίες, τις επιθυμίες και ευαισθησίες τους χτίζουν σχέσεις. Αμφιταλαντεύονται χωρίς να γίνονται έρμαια ακραίων καταστάσεων. Έρχονται σε συγκρούσεις, αμφισβητούν και αμφισβητούνται σε κοινωνίες που βρίσκονται με τον ένα ή τον άλλο τρόπο σε κατάσταση μετάβασης σε μια νέα πραγματικότητα. Συναίσθημα και λογική συντρέχουν, διαπλέκονται, παλεύουν. Η τελική έκβαση δεν είναι προδιαγραμμένη.

Συχνά οι ήρωές μου με οδηγούν με την προσωπικότητά τους στη διαμόρφωση της πλοκής του έργου. Ταξιδεύω στους κόσμους τους, πάσχω μαζί τους. Αυτοί ορίζουν τις εντάσεις, τους χαμηλούς τόνους, τις μεταπτώσεις. Αλλά όχι μόνο. Με διορθώνουν, με παρασύρουν, με εμπνέουν.

Ακολουθώ μια ρεαλιστική γραφή, καθώς επιχειρώ να μεταγγίσω την έμπνευση σε γραπτό λόγο. Η σύλληψη της πλοκής, των επιμέρους μεγάλων ή μικρών ενοτήτων, των διαδοχικών δρωμένων, αποτυπώνει σε παραλλαγές ένα παραδοσιακό σχήμα έκθεσης-αναμέτρησης-σύγκρουσης-λύσης που όμως δεν αναπαράγεται βάσει μιας συνταγής, αλλά προκύπτει από την εσωτερική λογική της ιστορίας ή αυτήν που πιστεύει ο συγγραφέας ως εσωτερική λογική της έμπνευσής του.

Αυθόρμητα η έμπνευση και η επινόηση εμπεριέχουν τόσο το περιεχόμενο όσο και τη μορφή του μυθιστορήματος που χτίζω. Η διαδικασία της γραφής μου υιοθετεί, αμφισβητεί, υπονομεύει, μεταπλάθει και τα δυο συγχρόνως. Η διαίσθηση με οδηγεί στο πώς η μορφή θα υπηρετήσει το περιεχόμενο, πώς η ιστορία μου θα πάρει πρόσωπο που θα την κάνει ζωντανή και πειστική πρωτίστως σε μένα που τη γράφω, πώς θα με συνεπάρει και με σύρει να ταξιδέψω στον κόσμο που βήμα βήμα γεννιέται μπροστά μου. Και σε εκείνες τις στιγμές, τις ώρες της έντασης, των φορτίσεων και της αδρεναλίνης δεν υπάρχει ο γύρω κόσμος μου –και ως με συγχωρήσουν– ούτε οι πιθανοί μου αναγνώστες. Όλα ή σχεδόν όλα ξεδιπλώνονται, μέχρι την παραμικρή ανάσα ή τη σιωπή, μπροστά μου σε θαμπές ή ευκρινείς εικόνες, ακούσματα και αγγίγματα μιας πραγματικότητας που εξελίσσεται μπροστά μου. Επιλέγω καμιά φορά να φωτίζω με άνισες περιγραφές ως προς τις λεπτομέρειές τους γνωρίσματα προσώπων και πραγμάτων, προκαλώντας τον αναγνώστη να συμπληρώσει με τη δική του ευαισθησία τις άγραφες ψηφίδες. Δεν είναι επιδίωξή μου, αλλά μου αρέσει να το κάνω έτσι και όχι αλλιώς και δεν το ψάχνω.

Αναζητώ το ύφος μου σε σχέση με την αντίληψή μου –την πολύ πιο διαμορφωμένη– για τον κόσμο των ιδεών που με εκφράζουν και εμπνέουν, όμως αυτή η αναζήτηση απλώς με απασχολεί και δεν με κατατρέπει. Όπως και δεν είμαι δογματικός σε άλλα ζητήματα. Ευρύτητα αποδεκτή είναι η θέση ότι η άποψη του δημιουργού πρέπει να έρχεται στην επιφάνεια μέσα από τις συμπεριφορές και τους χαρακτήρες των ηρώων. Να γίνεται αντιληπτό αυτό που δεν έχει ειπωθεί εμφαντικά ή διακηρυκτικά από τον δημιουργό, αλλά ανοίγοντας δρόμους στον αναγνώστη να διεισδύσει στις πράξεις των ηρώων. Ο δημιουργός ως τριτοπρόσωπος συντελεστής της ιστορίας να εμφανίζεται ως απόμακρος αφηγητής χωρίς προσωπική συμμετοχή, αλλά με τα άλλα μέσα του να καταφέρνει ώστε ο αναγνώστης να τη ζήσει. Δέχομαι αυτή τη θέση, όμως και δεν την προσκυνάω. Χαρακτηριστική είναι πριν εβδομήντα χρόνια η οξύτητα του Α. Döblin –ίσως μέσα από τη βίωση της γραφής του αριστουργηματικού *Μπερλίν Αλεξάντερπλατς*– με την οποία καταφέρθηκε εναντίον αυτής της άποψης.

Νομίζω ότι όλα κρίνονται στο τέλος από το συνολικό αποτέλεσμα της περιπέτειας του συγγραφέα και του ταξιδιού των αναγνωστών του.

Με ρωτούν καμιά φορά γιατί γράφω και στην αρχή με αιφνιδίαζαν με την ερώτησή τους.

Γράφω γιατί η προσπάθεια της δημιουργίας και η ανάγκη έκφρασής της είναι συστατικά στοιχεία του πυρήνα της ύπαρξής μου. Γράφω γιατί με έλκει το ταξίδι και με συνεπαίρνει η περιπέτεια από το μηδέν στο κάτι. Γιατί πίσω από το θολό μηδέν κρύβεται ο κόσμος όλος. Γιατί έχω την ελευθερία να επιλέξω από τον πλούτο του ό,τι θέλω, μα στη συνέχεια να σεβαστώ τα όριά του. Έτσι έχω την ψευδαίσθηση ότι ξαναφτιάχνω κάτι από εκείνον. Και η άδολη αυτή ψευδαίσθηση μπορεί να με βασανίζει, όμως μπορεί και να μου δίνει απόλαυση, πληρότητα, εσωτερική ισορροπία. Δύναμη να συνεχίζω τη διαδρομή μου «μακριά από το αγριευμένο πλήθος» σε έναν τόπο που κάθε τόσο «με πληγώνει» όπως είπαν οι ποιητές.

Γράφω γιατί με προκαλεί το στοίχημα ανάμεσα στη σύλληψη μιας κεντρικής ή μερικής ιδέας και στη μετάπλάσή τους σε μυθιστορία. Γιατί η έμπνευση και η επινόηση σαν μάγισσες με κυνηγούν, με προκαλούν, με ερεθίζουν.

Γράφω για να βιώσω αυτή τη διαδρομή, αλλά και τις στιγμές που αυτό το κάτι συμπυκνώνεται και κορυφώνεται σε διάφορες εκδοχές πριν έρθει το προαναγγελλόμενο στο μυαλό μου τέλος και το οποίο ορθώνεται ως ένα άλλο που με ξεπερνάει.

Γράφω παρόλο που γνωρίζω πια την απίστευτη μοναξιά που αισθάνομαι μετά το κάθε «τέλος».

Γράφω ίσως και για να δραπετεύω, όταν η απαντοχή με γονατίζει.

Γράφω γιατί αισθάνομαι την ανάγκη να αναστοχαστούμε για ένα παρελθόν ολοκληρωμένο, όμως όχι και πεπερασμένο. Γιατί ήταν καλή η παιδεία που μας προσέφεραν για να πορευτούμε και ανέκαθεν με ενοχλούσαν, στην πραγματικότητα που ζούσα, ιδέες και αντιλήψεις που τις θεωρούσα υπεύθυνες για τις κάθε λογής υστερήσεις και μας εμποδίζαν «να σηκωθούμε λίγο ψηλότερα».

Γράφω γιατί δεν μπορώ να αρκεστώ στα όσα άλλα έχω κατακτήσει ή ακόμα επειδή ίσως νιώθω κάποιο έλλειμμα απ' όσα επιδίωξα και δεν κατάφερα να επιτύχω, π.χ. να γίνω αρχιτέκτονας, να κάνω θέατρο, να μάθω πιάνο, να ανοίξω περισσότερο τις γνώσεις μου και τα μυαλά μου.

Γράφω γιατί δεν έχω χρόνο, γιατί με κυνηγά ο χρόνος και γράφοντας έχω την αίσθηση ότι προλαβαίνω να χωρέσω αυτά που αλλιώς δεν θα μπορούσα να βιώσω.

Δεν γράφω για να αρέσω. Μου αρκεί ότι μπορώ κάποια πράγματα να τα επικοινωνήσω, επειδή κάποιους μπορεί να ενδιαφέρουν και άλλους ίσως να ψυχαγωγούν. Γι' αυτό άλλωστε πάντα αμφίθυμα εκτίθεμαι και τα δημοσιεύω.

Αθήνα, Φεβρουάριος 2009

ΝΙΚΟΣ ΘΕΜΕΛΗΣ

